

Offentlig konst i Luleå

Blomstertid

Eeli Aalto

Blomstertid

Betong, 1968

Tunastigen 84

I bostadsområdet Tuna, planerat och byggt under 60-talets senare hälft, är två kännetecken för den tidens samhällsbyggande uppenbara: dels satsningen — av både privata byggföretag och allmännyttan - på konst i offentliga miljöer och dels att denna konst med förkärlek utgjordes av abstrakt skulptur. Tuna är, med sina fem skulpturer från 60-talet och med en skulptur av senare datum, Luleås skulpturtätaste bostadsområde.

Eeli Aalto fick uppdraget att göra en skulptur till Tuna efter att ha medverkat i en utställning på Norrbottens museum – "Ung nordfinsk konst" - där han ställde ut små abstrakta skulpturer.

Planering och färdigställande av "Blomstertid" skedde i Uleåborg, och att finna ett sätt att i betong gjuta detta verk, med den form och storlek det skulle ha — närmare fyra meter högt och åtta ton tungt — var något av en utmaning.

Efter en rafflande färd med båt över Bottenviken i höststorm, vidare transport till kvarteret Kristallen och avklädande av den sinnrika gjutformen stod så skulpturen där; öppen och uppåtsträvande i formen, ändå med påtaglig tyngd.

Den inbjuder till bli betraktad från olika håll; vinklarna, lutningarna, öppningarna ger nya upplevelser av skulpturen medan man rör sig runt den. Verket kan tyckas gestalta naturens växande, något som långsamt håller på att veckla ut sig mot himlen och mot solen. Och med den form den har; skulle den inte ha tippat omkull för länge sedan om den inte haft långa, starka rötter?

Om konstnären

Eeli Aalto föddes 1931 i Viborg. Men på grund av andra världskriget och det följande Finska vinterkriget flydde han och hans familj från staden när Aalto var åtta år. Familjen bosatte sig så småningom i Uleåborg. Vid 18 års ålder började Aalto på Finlands Konstakademis Skola i Helsingfors och fortsatte sedan sin konstnärliga utbildning på André Lhotes akademi i Paris.

Eeli Aalto har varit verksam inom många områden: bland annat har han målat och skulpterat, undervisat vid arkitektutbildningen på Uleåborgs universitet och under 1960- 80-talen ägnat sig åt tv-filmer - många av dem prisbelönta - om främst konst och konstnärer. På 90-talet återvände han till måleriet, till grunden för sin konstnärliga verksamhet.

Hällristning

Olle Adrin

Betongrelief, 1984

Repslagargatan 6

Hällristning

Olle Adrins relief pryder den betongmur som en gång hörde till akutintaget på Luleå lasarett. Numera används byggnaden av några av kommunens förvaltningar.

Bakom akutintagets betonggridå har människor fått känna hur sårbart livet kan vara, hur det är att vara hjälplös och helt beroende av andra och där har människors liv räddats och förlorats. Konstnären ville ge denna vägg mellan yttervärlden och akutmottagningen ett, som han formulerade det, "mycket viktigt" motiv: ett liggande, nyfött barn som sparkar med benen och rör på huvudet.

Det späda barnet – utsatt och i behov av vårt beskydd — bär blöjor som bildar ett antiatommärke. Figurerna i barnets huvud föreställer suturer - som konstnären avsåg som symboler för naturlig tillväxt - och man kan där också utläsa bokstäverna DNA.

I mitten av kompositionen återfinns barnets navel; ett rött hjul eller en knapp, vars diameter är ungefär densamma som längden på ett nyfött barn.

Om konstnären

Olle Adrin hette egentligen Nils Olov. Han föddes 1918 i Hallstahammar och utbildade sig vid Konstfack och Konsthögskolan i Stockholm under 40-talet. Från och med 1946 var han verksam som lärare och så småningom professor vid Konstfack. Adrin var både samhällsengagerad, experimentell och mer traditionellt gestaltande som skulptör. 1984 formgav han en skulptur på Söder i Stockholm som blivit mycket folkkär; *Nackas minne*.

Adrin deltog i utställningar i bland annat Paris, London, Rom, Wien och Stockholm, han har utfört ett flertal offentliga verk och finns bland annat representerad på Moderna Museet.

Vigsel

Maria Alm

Vigsel

Järn och vatten, 1996

Stadsparken

Vigsel skapar ett hörn av stillhet i parken: en blank vattenspegel i ett mjukt rundat kar, tyst och lätt rinner vattnet längs karets kanter ner i en fyrkantig behållare.

Kanske undrar man i förstone lite över det namn konstnären valt för sitt verk; Vigsel...? Men visst kan man i verket se en förening mellan de två motsatta formerna; det mjukt rundade och det kvadratiske och kantiga som båda fylls av samma vatten som flödar från den ena formen till den andra och binder dem samman.

Vigsel var Maria Alms bidrag till "Luleå Sommarutställning 96", en utställning som tog plats i Luleå centrum med 25 inbjudna konstnärer från Sverige, Norge, Finland och USA. Under den period som utställningen varade var vattnet i Vigsel färgat rött som blod, något som gjorde dess symbolik med föreningen av två motsatta individer genom vätskan än tydligare.

Om konstnären

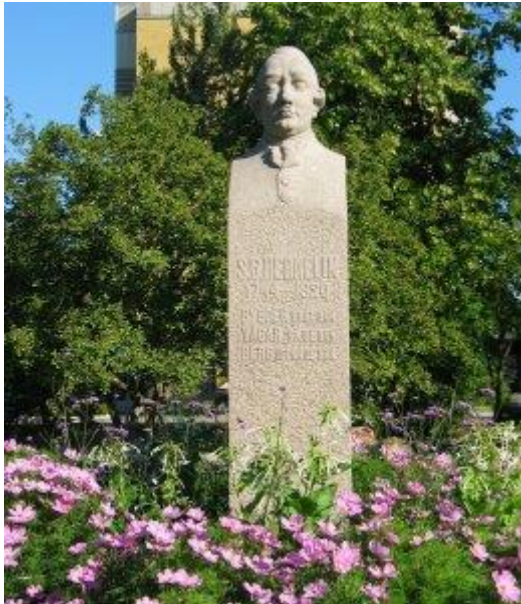
Maria Alm, som är bosatt i Piteå, föddes 1962 i Gällivare och växte upp i Malmberget,

Roslagen och Stockholm. Hennes konstnärliga utbildning skedde under 80-talet på Konstlinjen på Sunderby Folkhögskola och på Konstfackskolan i Stockholm på linjen för Textil konst och formgivning.

I sitt arbete uttrycker sig Maria Alm både två- och tredimensionellt och hennes verk präglas av tydliga, gärna stiliserade former i mättade färger. Hon har sagt att hon tycker om att arbeta med beställningsarbeten, att hon blir inspirerad om det hon gör ska ha en funktion och hon har utfört många offentliga utsmyckningar i olika svenska städer.

S G Hermelin

Gösta Almgren

S G Hermelin

Granit, 1917

Hermelinsparken

Bergsrådet, tillika friherren, Samuel Gustaf Hermelin hade storslagna planer för Norrbotten. Från år 1797 arbetade han energiskt för att genomföra en omfattande industrialisering av regionen och utveckla järnbruksrörelsen.

Han förvärvade vidsträckta skogsområden, grundade nya hemman, bröt malm, byggde vägar, anlade sågverk, masugnar och stångjärnsbruk, däribland Selets bruk, beläget cirka tre mil väster om Luleå.

Hans omfattande verksamhet hade stor betydelse för framtida industrisatsningar i Norrbotten, och detta parat med de ovanligt goda arbetsvillkor hans underlydande och nybyggare arbetade under gav bergsrådet hederstiteln "Norrbottens fosterfader".

(Baron Hermelin sägs överhuvudtaget ha varit en godhjärtad och barnkär man, alltid med en slant till hands åt de barn som gärna plockade bär åt honom kring hans ståtliga gård i Avan.)

Från sin upphöjda position blickar bergsrådet ut över parken som fått namn efter honom. Hans anletsdrag uttrycker en viss allvarsam pondus samtidigt som de är ganska rart rundade.

Om konstnären

Gösta Almgren (1888 – 1954), född i Gävleborgs län, följde i början av sitt yrkesliv i faderns spår och arbetade vid järnvägen. Han tröttnade dock ganska snart, blev elev vid Dramatiska teaterns dekorationsateljé, och bestämde sig senare, när han 1913 – 14 vistades i Paris, för att arbeta som skulptör. Inom sitt område var Almgren en skicklig realist, främst berömd för sin karakteriseringsförmåga i monument och byster.

Han finns bland annat representerad på Nationalmuseum, Gävle museum, Härnösands, Norrköpings och Hudiksvalls museer. I Luleå har han även utfört bysten av Gustaf II Adolf som står placerad i Stadsparken.

Om konstnären

Gösta Almgren (1888 – 1954), född i Gävleborgs län, följde i början av sitt yrkesliv i faderns spår och arbetade vid järnvägen. Han tröttnade dock ganska snart, blev elev vid Dramatiska teaterns dekorationsateljé, och bestämde sig senare, när han 1913 – 14 vistades i Paris, för att arbeta som skulptör. Inom sitt område var Almgren en skicklig realist, främst berömd för sin karakteriseringsförmåga i monument och byster.

Han finns bland annat representerad på Nationalmuseum, Gävle museum, Härnösands, Norrköpings och Hudiksvalls museer. I Luleå har han även utfört bysten av Gustaf II Adolf som står placerad i Stadsparken.

Gustaf II Adolf

Gustaf II Adolf

Gösta Almgren

Brons och granit, 1921

Stadsparken

Gustaf II Adolf står även staty i Göteborg, Borås, Sundsvall och Umeå.

Att just denne konung så ymnigt pryder Sveriges städer beror egentligen mest på hans rikskansler Axel Oxenstierna. Rikskanslern (en befattning som någotsånär motsvarar dagens statsminister) drev nämligen en politik som bland annat syftade till att all handel skulle äga rum i städerna, eftersom staten då kunde ta ut tull när varorna fördes in och ut ur staden. Men för att detta skulle vara praktiskt genomförbart behövdes betydligt fler städer än det lilla antal som då fanns i landet. Därför är Gustaf II Adolfs regeringsperiod den stora tiden för nygrundning av städer i Sverige och det är även under denna period Luleå blev förklarad som stad.

Luleås byst av Gustaf II Adolf invigdes i samband med att staden firade 300-års jubileum.

Relief

Carl Emil Berglin

Relief

Trä, 1976

Skeppsbrogatan 37, Lejonet

Konstnären ville med sin relief ge en bild av den norrbottniska skärgården med en varm sol, ett glittrande hav och en skogsbeklädd holme mot en fond av mörk granskog.

Nu, när väder, vind och stadens smuts under drygt 30 år nött på verket lyser dess färger inte lika klart och varmt som vid invigningen. Men även om solen svalnat och havets glitter dämpats kan man fortfarande ana känslan av en sommardag till sjöss någonstans i Norrbottens kustband.

Om konstnären

Carl Emil Berglin föddes 1915 i Sandviken. Efter studier vid Konsthögskolan i Stockholm mellan åren 1944 – 49 har han arbetat både som skulptör och målare och bland annat gjort friskulpturer och porträttbyster.

Han har utfört ett antal offentliga utsmyckningar runtom i Sverige varav en av hans mer uppmärksammade är "Blommande träd", en stor plåtskulptur i glada färger som står som ett sjömärke mittemot Danderyds sjukhus. I Luleå har han även utfört "Träd" som efter flyttning från sin ursprungliga placering vid Lejonet numera står i närheten av SSAB i Svartösten.

Träd

Carl Emil Berglin

Träd

Corténstål, 1976

Svartövägen

Från början stod skulpturen vid en av byggnadskomplexet Lejonets entréer och utgjorde tillsammans med verket "Relief", som finns vid ingången till polisen, konstnärens utsmyckning av byggnaden.

Numera är skulpturen flyttad till Svartöstaden och tecknar sig mot SSAB:s imposanta och något kärva industrisilhuett. Där gör den sig ypperligt; dess monumentalitet, stiliserade formspråk och strävt rostiga stålyta samspelar med fabriksområdets strängt funktionella uppenbarelse, samtidigt som man gärna ser den som ett träd som med en symbolik av natur och växtlighet talar om motsatsen till teknik och industrialisering.

Själv har konstnären förklarat att han tänkte både på snön och på vindarna i Norrbotten när han skapade sin skulptur; hur vindarna skulle kunna spela genom spröjsverket, hur snön skulle lägga sig på "trädkronan" och likna en snölykta och hur man skulle kunna se himlen genom skulpturen om man stod under den.

Kretslopp, Seminarieträdgården

Kretslopp, Seminarieträdgården. Foto Svenolof Halvares

Sture Berglund

Sten, 1991

Rektorsgatan 14

Sture Berglunds stenrelief är öppen för olika tolkningar och upplevelser. Konstnären har berättat att han tänkte på berget under den före detta seminarieträdgården när han utformade sitt verk, och kanske ser vi på en genomskärning av marken under våra fötter, under ofantliga tidsrymder har geologiska förlopp gett upphov till olika skikt av bergarter.

Men kanske förnimmer man istället känslan av vatten, av hav, när man betraktar verket; det kluckar lugnt mot stranden en stilla sommardag, vi står på grunt vatten och tittar ner på botten som skimrar genom vattnet. Eller måhända tittar vi på en strand som under århundradens lopp långsamt höjt sig ur havet, vattnet som tidigare översköljde marken har lämnat hemlighetsfulla spår efter sig.

Om konstnären

Sture Berglund är född 1937 i Piteå där han också är bosatt. Han utbildade sig i Stockholm på Konstfackskolan 1960-65 och sedan på Grafikskolan på Konsthögskolan 1973-74.

Under sitt konstnärsliv som tecknare, målare och grafiker har Berglund framför allt ägnat sig åt att tolka det norrbottniska skärgårdslandskapet och dess tecken, både de som naturen och de som människorna åstadkommit.

Han finns representerad på många museer, landsting och kommunala samlingar och han har också utfört ett flertal offentliga utsmyckningar. Dessutom fick Sture Berglund år 2008 ett hedersuppdrag: att göra diplommet till årets nobelpristagare i kemi och sedan ytterligare två diplom åt Nobelstiftelsen under de kommande åren.

Brandvärn

Ingemar Callenberg

Brandvärn

Koppar, 1966

Brandstationen, vägg mot Bastugatan

Elden gestaltad som en rasande drake, som omvärvd av flammor hungrigt går till anfall, medan brandmannen är en riddare som hjältemodigt håller honom stången — se där en passande utsmyckning för stadens brandstation!

Callenberg var i sitt motivval inspirerad av legenden om St. Göran och draken (ett genom tiderna berömt och ofta använt motiv inom konsten) i vilken St. Göran räddar en stad och ibland också en prinsessa eller jungfru från en hotfull drake.

Ser man närmare på konstverket upptäcker man en rad detaljer: drakens ryggtaggar, dekorativa slingor på riddarens dräkt och drakens hals, prickar och ränder. De olika stängerna i bildfältet förstärker känslan av en pågående strid: de mer horisontalt liggande understryker riddarens attack mot draken, medan de kraftigare, mer vertikalt riktade, ger en känsla av tumult: kanske är de byggnadsdetaljer på väg att rasa ner, kanske är de spjut som slungats mot draken.

Om konstnären

Ingemar Callenberg var som konstnär en mångsidig arbetsmyra som när han dog 1973, endast 47 år gammal, lämnade ett otal verk i alla möjliga tekniker efter sig. Han föddes i Luleå, utbildade sig på Konstfack i Stockholm på 40-talet och återvände 1957 till Luleå.

Callenberg målade ständigt, men parallellt med detta arbetade han gärna med den offentliga konsten, som på 50- och 60-talen, i samband med folkhemmets intensiva utbyggnad, erbjöd många uppdrag i skolor, bostadsområden, postkontor och andra allmänna miljöer. Han utförde reliefer i olika material, smidesarbeten, textila verk, skulpturer och monumentalmålningar.

I vilket material än Callenberg valde att uttrycka sig i var hans bildspråk kraftfullt och dynamiskt och han arbetade med både abstrakt och föreställande konst. Callenbergs konst har visats på en stor mängd utställningar såväl i Sverige som utomlands.

Stödmuren

Ingemar Callenberg

Callenbergs stödmurar

Betong, 1968

Tunastigen 66 och 102

På två ställen längs Tunastigen dyker Callenbergs murar upp och följer gatan ett stycke. Båda murarna ger intryck av att stödja en gräsvall som annars skulle rasa ut mot gatan.

Det är intressant att verken — åtminstone skenbart — fyller en vägteknisk funktion; på detta vis smälter de mer naturligt in i gatubilden och deras framtoning av att vara "konst" — något som kan te sig exklusivt, världsfrånvänt, kanske svårbegripligt — minskar. Man kan se det som om verken undersöker och tänjer på begreppet "konst" — det ställer bland annat frågor om vad konst egentligen är och med vilken attityd man närmar sig ett konstverk.

Murarna skiljer sig åt i utförande, men konstnären har i dem båda arbetat med tämligen geometriska former som rytmiskt varieras allteftersom man följer murarna: släta partier avlöses av räfflade eller av avsnitt mönstrade med fyrkantiga, insatta stenar. Dessutom växlar den rödbruna murens höjd, liksom dess lutning in mot och ut från gatan.

Bladverk

Sara Edström

Bladverk

Betong och brons, 2006

Varvsgatan 73 - 77

Som en bild av obändig livskraft, ett stycke av Edens lustgård som hamnat i Luleå, står på innergården till det gamla ÄPK-huset, numera ett av Lulebos hyreshus, en rad härligt frodiga växtrankor. Med seg, orubblig styrka tycks de ha brutit sig fram ur det gröna staketet och står där nu, alldeles självklara och lite bredbent stöddiga. Bladen — tjocka, kraftiga med rejäl rondör — ser ut trängas med varandra i sin iver att nås av solens strålar, påminnande om en kull ivriga, trinda hundvalpar som kavar och knuffas för att ta sig fram. Här och där, muntert spretande, finns små blommor och svällande knoppar.

Om konstnären

Sara Edström är född 1968 och bosatt i Gammelstad utanför Luleå. Efter sin utbildning på Sunderby Folkhögskolas treåriga konstinlinje har hon arbetat främst som konstnär men också som formgivare.

Som konstnär uttrycker hon sig i många olika tekniker och arbetar både två- och tredimensionellt. Hennes verk präglas ofta av en realistisk saklighet, gärna med en samhällskritisk udd och en både pregnant och finurlig humor. Samtidigt vilar inte sällan en sorts avklarnad poetisk ton över hennes arbeten.

Sara Edström har formgivit "Stillhetens rum" - som hör till Sjukhuskyrkan på Sunderby sjukhus och hon har utfört offentliga utsmyckningar i olika städer i Norrbotten.

Det kunde vara mera tystnad

Det kunde vara mera tystnad. Foto Svenolof Halvares

Jan-Anders Eriksson

Emalj, 1991

Rektorsgatan 4

På Rektorsgatan står fem lägenhetshus på ett område som tidigare var en del av det före detta seminariets trädgård. Husen lät Riksbyggen uppföra 1991, och de övergick sedermera i Lulebos ägo.

Samtliga av dessa hus, samt det tillhörande parkeringsdäcket, har utsmyckats med varsitt konstverk. Konst på bostadsfastigheter utformas gärna så att de boende ska kunna knyta an till den; lättillgänglig och tilltalande med motiv som alla kan sympatisera med. Ofta blir konstverket ett med fastigheten och de boende upplever att de har ett "eget" konstverk.

Jan-Anders Erikssons bild skiljer sig från de andra verken på bostadsområdet genom sin lite allvarligare framtoning. I fjärran ser vi en stad vid foten av ett berg, och närmare oss en ensam figur i en båt. Kanske har han eller hon flytt staden för att uppleva stillheten ute på det stora vattnet. Mot den djupt nattblå himlen avtecknar

sig ett väldigt moln, som liksom berget och figuren lyser i en stark orange färg. Är det stadens ljus de återkastar eller lyser de av andra orsaker?

Och är det ett moln? Dess form påminner också om en stor fågel som brer ut sina vingar i vad som kan vara en beskyddande gest.

Det är — som många av Jan-Anders Erikssons verk — en gåtfull bild; den ger oss en inblick i en berättelse vars början eller slut vi inte vet, men vars stämning vi fångas av.

Om konstnären

Jan-Anders Eriksson är född 1944 i Boden kommun, i Södra Harads. Han bor i Luleå, är utbildad på Konstfack i Stockholm och arbetar konstnärligt framförallt med ett egensinnigt och konsekvent måleri. Kulturredaktören Marianne Söderberg uttryckte sig vackert om hans bildvärld: "... skulle man kanske kunna tala om att han målar tystnad i sina landskap. Ögonblick i skymningslandet, där ensamheter blottas i ett särskilt ljus."

Han har haft ett otal separatutställningar i olika svenska städer och deltagit i samlingsutställningar runt om i Sverige samt i många länder i Europa och i Japan. Han har utfört offentliga utsmyckningar i flera norrländska städer.

Kallax Gallax

Kallax Gallax

Björn Erling Evensen

Förgylld koppar, 1984

Luleå flygstation

När Björn Erling Evensen formulerat sina tankar om offentlig skulptur och varför han utformade sitt verk Kallax Gallax som han gjorde, har han bland annat uttryckt att monumental skulptur i dagens urbana miljö måste vara högljudd för att märkas och att "det förhatliga ordet lagom inte får anas i konstsammanhang".

Och Kallax Galax är på intet sätt lagom där den, mitt emot flygplatsens entré, hög och skarpt blänkande tronar i tydlig kontrast mot asfaltens svärta och tallarnas mörka grönska bakom den.

Konstnären – som betraktar sig som sydeuropé - har också velat skapa något som bekämpar Nordens mörker, kyla och snö och därför belyses under mörkertider skulpturens glänsande yta med starka spotlights, liksom den under vintern är uppvärmd för att triumfera över snön, istället för att begravas under den.

Om konstnären

Björn Erling Evensen, född 1924, är bosatt i Visby. Efter att ha rest omkring i Europa startade han sin konstnärliga bana 1951 och samma år hade han en utställning i Rom.

Runt om i Sverige och på olika platser utomlands, till exempel i New York och Oslo, finns Evensens offentliga skulpturer; ofta stora, i glänsande metall, tar de med pondus sin plats i besittning och kommunicerar kraftfullt med sin omgivning.

Men Evensen arbetar också i mindre format och då rör sig ofta hans verk i ett gränsland mellan skulptur och måleri i ett undersökande av materialens möjligheter. Under sitt yrkesverksamma liv har han haft ett otal utställningar både i Sverige och utomlands, främst i övriga Europa och USA.

The Opposite Sphere

The Opposite Sphere. Foto Svenolof Halvares

Jan-Erik Falk, Eva Gun Jensen, Dan Lestander, Ricky Sandberg

Plåt, 2007

Väg 97, Notvikens cirkulationsplats

Det är en mäktig syn som möter en på en av centrala Luleås infartsvägar, när den monumentala skulpturen The Opposite Sphere — 8 meter i diameter, vikt närmare 20 ton — plötsligt tornar upp sig mitt i en rondell.

Det kan vara svårt att hinna uppfatta dess intrikata uppbyggnad vid vanlig rondellkörning, men skulpturen är gjord av band i runtgående cirklar och uppbyggd av två halvor som är varandras motsatser.

Så här har konstnärerna själva uttryckt tankarna bakom verket: "The Opposite Sphere handlar om olikheter och motsatser som tillsammans bildar en helhet. Allt som lever och finns till söker en väg in i framtiden, ett sökande efter den andra delen eller den saknade motpolen som ska göra oss hela. Från den minsta atom till universums planeter, alla kulturer, folkslag och ideologier, allt rör sig i banor. Ett gigantiskt kretslopp, där olikheter fungerar som motpoler vilka behövs för att sluta cirkeln."

The Opposite Sphere har ett ärorikt förflutet: i samband med OS i Albertville 1992 hölls en tävling i snöskulptur där konstnärerna vann guld med denna skulptur, då utförd i snö och med en höjd av fyra meter.

Om konstnärerna

Dan Lestander, Ricky Sandberg och Eva Gun Jensen möttes när de på 80-talet utbildade sig på Konstlinjen på Sunderby folkhögskola. Tillsammans deltog de i tävlingar och symposier i snöskulptur runt om i världen.

När de 1992 deltog i tävlingen i Albertville var dock Eva Gun Jensen förhindrad att delta på plats, även om hon varit med vid den förberedande utformningen av en modell till skulpturen, och med på resan var i stället Jan-Erik Falk.

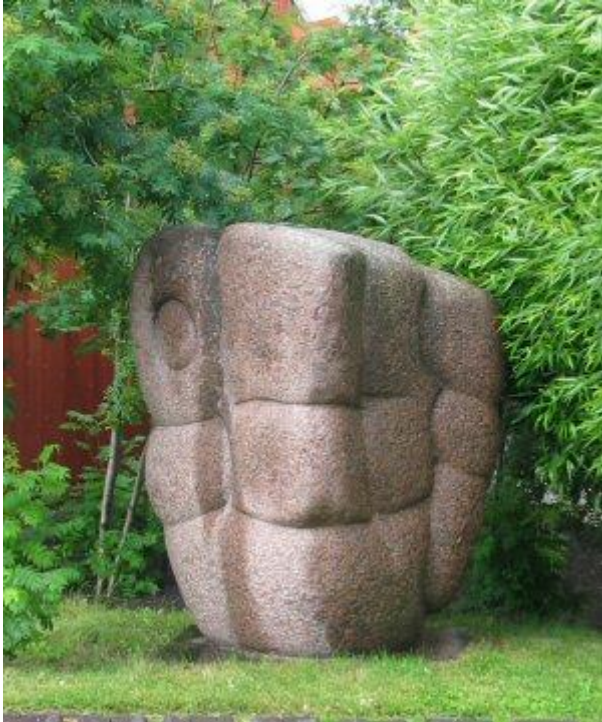
Ricky Sandberg, född i Bodens kommun, är framför allt målare och skulptör och hans arbeten har under senare år cirklat kring natur och kultur; kring människans rovdrift på jorden. Dan Lestander, bördig från Arjeplog, arbetar främst som skulptör och med film, i sina verk undersöker han gärna materialens möjligheter, studerar deras förlopp, tänjer på vad man kan åstadkomma. Jan-Erik Falk arbetar som konstnär med måleri, skulptur och installationer och han undervisar även på Konstlinjen på Sunderby folkhögskola. Eva Gun Jensen arbetar som intendent vid Konsthallen i Luleå. Samtliga bor i Luleå kommun.

Dan Lestander, Ricky Sandberg är och Jan-Erik Falk är också medlemmar i KILen Art Group som arrangerar internationella konstsymposier i Luleå.

Vill du veta mer om dessa kan du gå till KILens hemsida:

www.kilenartgroup.org

Snabeldjur

Snabeldjur

Björn Fjellström

Granit, 1980

Luleå Tekniska Universitet

I ett hörn, inkilat i grönskan, står det och lurar; Björn Fjellströms Snabeldjur. Men det verkar inte på något sätt hotfullt, snarare lite blygt; den elefantliknande gestalten står med snabeln tätt intill kroppen och tycks titta ned i backen. Djuret har mäktiga öron som breder ut sig på sidorna.

Med sina tunga, hoppressade former kunde det vara ett djur från för länge sedan förgången tid, kanske en sorts ur-elefant som vi nu ser som ett fossil som blivit bevarat i stenen.

Tyvärre skymmer ett pilträds ymniga bladverk skulpturens framsida, så åtminstone sommartid får man nöja sig med att studera den från sidan. Visst kan man även från det hållet associera den till ett djur (med snabeln åt höger), men här visar den ändå upp ett lite annat uttryck och blir mer av en abstrakt form; den hårda stenen tycks nästan plastisk, som om det var i lera konstnären format dess bukiga, bastanta former.

Det är nöjsamt för ögat och inbjudande för handen att följa stenens alla rundningar; inåt och utåt, nedåt och uppåt.

Om konstnären

Björn Fjellström är sedan 1974 verksam som skulptör i Umeå . Född 1947 i Skellefteå utbildade han sig i Tyskland: under första hälften av 70-talet studerade han skulptur vid konstfackskolan i Pforzheim, samt stenbildhuggeri vid konstakademien i Stuttgart.

Han arbetar enligt stenhuggares klassiska traditioner: han hugger fram sina skulpturer ur stora stenblock, block som kan väga upp mot 10 ton och som ofta är i finsk granit. Resultatet av hans arbete blir gärna verk med organiska former, men även striktare, geometriska.

Björn Fjellström har utfört offentliga utsmyckningar i ett flertal svenska städer, bland annat på Rådhusorget i Umeå, på Vegaskolan i Vännäs, i Östersund och i Kiruna.

Silverträdet

Silverträdet

Monika Gora

Rostfritt stål, 2008

Kulturen hus

När Monika Gora besökte Luleå i samband med att hon blev inbjuden till att tävla om den konstnärliga utsmyckningen utomhus vid Kulturens Hus började hon

associera till all skog som finns i Norrbotten, men också till gruvorna och stålindustrin.

Men Goras silverträd i rostfritt stål kan förstås associeras till mer än Norrbottens basnäringar. Gora har sagt att träd är lätt för oss människor att identifiera oss med då de finns överallt och har en livslängd liknande människans — och genom människans historia är trädet ständigt, och viktigt, närvarande: en kraftfull symbol för människans livsvillkor, som Yggdrasil eller Kunskapens träd i Bibelns Eden, det var sittande under ett träd som Siddharta nådde upplysning och när man vill markera början på något nytt, som en efterlängtd födelse, eller kanske invigningen av ett viktigt hus, planterar man gärna ett träd.

Nu står det lilla trädet vid husets entré och formulerar ett möte mellan naturen och människans kultur, och stöpt i sin silvriga gestalt talar det också om fantasins kraft: om människans förmåga att gestalta och omgestalta verkligheten.

Om konstnären

Monika Gora föddes 1959 i Warszawa och är, förutom konstnär, även utbildad landskapsarkitekt. Hon driver sin egen byrå, GORA art&landscape, i Malmö, där hon bor.

Hennes arbeten handlar ofta om förhållandet mellan natur och kultur, mellan det organiska och artificiella. Med förkärlek förenar hon landskapsarkitektur, offentlig konst och byggnadskonst och i en intervju i Upsala Nya Tidning har hon uttryckt sig så här om sitt arbete: "Det jag egentligen sysslar med är platser. Spännande platser som man kan utforska, på ett lekfullt sätt. Och då måste man befinna sig där, mitt i, för att förstå det "rummet". Det är viktigt att platsen kan ge den som rör sig där någonting, något oförutsägbart, något mångbottnat. Vi saknar det i dagens samhälle. Allt är så tekniskt precist och ändamålsenligt."

Med sitt engagemang i det allmänna rummet har hon utfört offentliga utsmyckningar på många orter i Sverige, men hon arbetar även med tidsbegränsade projekt och utställningar både i Sverige och internationellt.

Fåglar i flykt

Fåglar i flykt

Henry Grubbström

Järn, 1958

Sandviksgatan 19 - 21

Fåglar i flykt utfördes på uppdrag av Riksbyggen och var Grubbströms första offentliga utsmykningsuppdrag.

I sin utformning med de stiliserade fåglarna som gemensamt bildar ett geometriskt mönster är skulpturen en representant för mycket av det sena 50- och tidiga 60-talets konst.

De främre svalorna med sina svepande linjer och mäktigt utspända vingar bildar en form likt en pilspets och ger verket en tydlig riktning: framåt! På så vis kan verket sägas spegla den starka framtidstro som på 50-talet genomsyrade samhället, där utvecklingen på alla håll tycktes gå framåt och allt bara bli bättre.

Det är liv och rörelse i det luftiga verket; man kan nästan se hur de gracila och ändå kraftfulla främre fåglarna sveper genom lufthavet som på lek, medan de bakre, tyngre formade fåglarna mer envist målmedvetet pilar framåt.

Om konstnären

Henry Grubbström (1924 – 2006), föddes i Luleå som son till en fyrvaktmästare och växte upp på olika fyrförsedda öar i Bottenviken.

Han utbildade sig till teckningslärare på Konstfackskolan i Stockholm och arbetade som sådan på Luleå högre allmänna läroverk från 1950 fram till 1965 då han flyttade till Sundsvall. Han designade även produkter som såldes via Hemslöjden i

Norrbotten, skrev ett antal böcker om form och design och formgav broschyrer för företag och kommuner.

I Sundsvall var han initiativtagare till Konst- och miljöskolan, numera Konstskolan i Sundsvall, som han även arbetade som föreståndare på.

Grubbström utförde ett antal offentliga konstverk i Luleå och formgav bland annat gonggongen i Kiruna stadshus.

Gryning

Gryning

Ebba Hedqvist

Koppar, 1968

Tunastigen 40

Så här har Ebba Hedqvist sagt: "Skulptur går inte att placera var som helst, den behöver rymd och belysning. En skulptur är någonting, som behöver luft för att kunna andas. Det är nödvändigt att luftrummen får samma betydelse som volymerna och att ljuset och placeringen fullbordar enheten."

I "Gryning" ger hon sina ord gestalt; där är ljuset och luftrummen viktiga delar av verkets helhet. Trots sitt stora format ger skulpturen, tack vare sin uppbrutna och öppna form, ett lätt och luftigt intryck och den inbjuder till närhet och ett nyfiskt betraktande snarare än att imponera med sin monumentalitet. Till detta bidrar det varierande ljusspelet, där solens strålar faller in genom de olika öppningarna så att

olika delar av verkets inre allteftersom dagen går belyses medan andra läggs i skugga.

Man kan tänka sig att konstnären velat gestalta det hon uppfattat som människans grundläggande livsvillkor: den runda formen för tankarna till människans boning; jorden. I flyglarna inne i sfären finns symboler för Gud och Kristus i form av ögat och fisken, och också bilder av solen och månen som kan symbolisera människans livsrytm; dag och natt, men också den himmel hon lever under.

Om konstnären

Rysligt blyg lämnade Ebba Hedqvist Piteå 1930 för att utbilda sig till dekoratör vid Stockholms dekorativa skola. Varje gång hon kom till skolans port svek henne modet och hon var tvungen att tvärt vända om.

Men Ebba Hedqvist var envis och målmedveten och så småningom blev hon ändå konstnär, huvudsakligen

sjävlärd, men också med studier vid Accademia del Nudo i Rom och Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts i Paris i bagaget.

Hon levde mellan åren 1909 — 2001 och debuterade 1935 som målare innan hon sedermera övergick mer och mer till att arbeta skulpturalt och det var som skulptör med stark formkänsla hon blev känd och respekterad.

Hennes offentliga verk finns på många håll i Sverige och hon är bland annat representerad på Nationalmuseum. År 1969 erhöll hon utmärkelsen Riddare av Vasaorden och 1974 Kommendör av Vasaorden.

Millenniearken

Millenniearken

Kerstin Hedström

Corténstål, 2000

Stadsparken

Den ser lite hemlighetsfull ut, Kerstin Hedströms Millennieark, där den står strax innanför en av entréerna till Stadsparken. En fyrsidig, kärvt rostig pelare med lätt välvda sidor, som med ett slutet uttryck ruvar på sin hemlighet: ett budskap till framtidens människor.

Inuti arken finns hyllor i blåstrat glas med föremål som ska berätta något om hur livet levs i Luleå och Norrbotten nu, under vår tid. Det är sammanlagt 26 luleåbor som valt ut dessa saker och som vid ceremonier som genomfördes under år 1999 överlämnade dem till arken och framtiden: nyårsafton år 2999 - 3000 är det tänkt att den ska öppnas och undersökas av dem som då bor här.

Vid nyårsafton 1999 — 2000 förslöts pelaren genom att det krönande kapitälet med sina stiliserade symboler för tro, hopp och kärlek — korset, ankaret och hjärtat — svetsades fast, och så här har Kerstin Hedström förklarat sitt verk: "Det här är budskapet jag vill sända till framtiden. Det viktigaste i livet; tron, hoppet och

kärleken. I en tillvaro fylld av stress och otrygghet är det lätt att tänka sig att detta gamla uttryck får ännu större betydelse i framtiden."

Om konstnären

Kerstin Hedström är född i Boden kommun och bosatt och verksam i Luleå. Hon har utbildat sig inom bland annat foto, grafisk form och illustration, bronsgjutning och betong och även gått skivlinjen på Sörängens folkhögskola.

Fremst arbetar Kerstin Hedström tredimensionellt, med installationer och skulpturer, och använder sig då gärna av återanvänt material. Om sitt konstnärliga arbete har hon sagt: "Jag bär på en önskan om ett högre tillstånd och balans i tillvaron. Detta avspeglas i - ofta sakrala - geometriska utformningar och svävande kompositioner. Verken får en kontrollerad struktur, men är försök att skildra det okontrollerbara."

Kerstin Hedström har deltagit i ett flertal utställningar och gjort offentliga utsmyckningar i ett antal städer i Norrbotten.

Larven

Larven

Susanne Holmberg

Bodengranit, 2000

Storgatan 33

Sällan betraktar man en larv som något som skulle inspirera till konstverk. Men här har Susanne Holmberg transformerat larvens typiska segmentella uppbyggnad till ett skulpturalt uttryck. Kanske har konstnären velat retas lite med betraktaren och utmana ens invanda uppfattningar när hon omformar något som kan uppfattas som lite motbjudande till omsorgsfullt utmejslad konst.

Resultatet av konstnärens arbete blir ett verk som, samtidigt som det kan associeras till en larv också är sig självt nog och som kan betraktas och upplevas enbart i kraften av sin form.

På samma gång har konstnären med skulpturens mjukt svängda ovansida också åstadkommit en bekväm plats att sitta på — och Larven var kommunens första inköp i dess satsning på skulpturer som även kan fungera som sittplatser.

Om konstnären

Susanne Holmberg, född 1965 och bosatt i Luleå, utbildade sig under början av 90-talet på Konstlinjen, Sunderbyns folkhögskola och gick senare även Skulpturlinjen på samma skola. Det är också som skulptör hon nu framför allt arbetar, företrädesvis i sten, is och keramik och nästan alltid med abstrakta former som hon gärna hämtar inspiration till från naturen.

Med sina arbeten har hon deltagit i flera internationella konstsammanhang, både i tävlingar och symposier, och hon finns representerad vid skulpturparker i Sydkorea, Tjeckien, Storbritannien och Argentina. Hon har gjort offentliga utsmyckningar i städer i Norrbotten och här i Luleå återfinner man verk av henne på två ställen: förutom det här berörda även "UFO:n" i stadsdelen Mjölkuddens centrum.

UFO:n

UFO:n

Susanne Holmberg

Gabbro, 2008

Mjölkuddsvägen 57, Mjölkuddens centrum

Susanne Holmberg har sagt att hon tycker om att göra konst som är abstrakt och som människan får associera omkring, konst som inte är självklar i betydelsen.

Och visst inbjuder de till fantasins utflykter, dessa stensculpturer som ter sig lite mystiska och hemlighetsfulla. Var är det egentligen för främmande föremål som tungt landat i något så vardagligt som ett svenskt stadsdelscentrum? Varför är de här? Var kommer de ifrån och vilka dunkla historier ruvar de på? Och alla dessa inristningar — är det hemliga tecken laddade med betydelser som vi inte förstår eller är det ärr efter långa hårda resor genom rymden? Eller har dessa kompakta, hårda tingestar borrar sig upp ur jorden där de begravts någon gång i forntiden för att nu vända sina blanka ovandelar mot solen och avläsa signaler vi inte längre känner till?

Det är förstås inte svaren som är viktiga, utan det är associationerna, frågorna, att låta tankarna leka kring det man ser som ger en konstupplevelse.

Regnbåge i förvandling

Regnbåge i förvandling

Bo Holmlund

Stål

Hagelvägen 59

En regnbåge sägs slå en bro över himlen, men här går bron, eller bågen, tvärt av. Den tycks ha brunnit; den är svartnad och vid vad som skulle varit dess fot finns istället en tändsticka.

Skulpturen kan ses som en bild av människans livsvillkor, hennes motsägelsefulla och stridande existens: en regnbåge associeras ofta till något hoppfullt; den är ett tecken på att ovädet har upphört och solen kommer fram, den har setts som en bro mellan människan och en gudomlig värld. Här bryts dock hoppet, här finns ingen förbindelse mellan jordelivets kamp och en ljusare tillvaro.

Men ur den svartnade regnbågen kommer så något annat; istället för att bågen slutar i en svart stump vecklar en väldig vinge ut sig och vilar på lufthavet. Som en bild av befrielse; himlaflykt. Det som såg ut att tämligen säkert leda till något gott blev förstört, men ur förstörelsen kommer något nytt, något som seglar iväg på andra, okända vägar men som litar på sin lyftkraft.

Som när vi människor möter livets kriser och så småningom går vidare, nu med erfarenheter som för oss på nya stigar.

Om konstnären

Bo Holmlund, född 1935, växte upp i Västerbotten, med en far som också var konstnär; Helge Holmlund.

Sin huvudsakliga utbildning till skulptör, som varit hans främsta konstnärliga inriktning, fick han på Kungliga Konsthögskolan i Köpenhamn och han debuterade 1960 i Skellefteå.

Under en period bodde han i Dalarna och bidrog med ett flertal offentliga utsmyckningar i regionen, samt ritade tillsammans med arkitekt Åke Temnerud den annorlunda utformade turistbyråbyggnaden i Borlänge.

Numera bor Bo Holmlund åter i Västerbotten, i norra Sverige har han utfört utsmyckningar runtom i ett antal städer, varav hans karakteristiskt utformade skulptur "Lyftet" på Möjligheternas torg i centrala Skellefteå är den i särklass mest omtalade.

Tulpanflickan

Ulrica Hydman-Vallien

Glasfiber, 2005

Tunastigen 107

En kvinna och samtidigt en växt, där bröstkorgen - centrum för våra känslor — utgörs av en frodig och färgstark blomma.

Men denna kvinna är inget ljuvt blomster, ingen blyg viol eller milt rodnande ros; hon ler visserligen tämligen lent, men hon har horn på huvudet och runt henne slingrar sig ormar. För tillfället ser ormarna för all del glada och tillfreds ut, men även om ingenting hos denna tulpankvinna verkar aggressivt känns hon knappast helt harmlös.

När man ser denna livsbejakande och fria kvinnofigur vill man gärna associera henne till mytens Lilith, som blivit något av en symbol för en kvinna så självständig att hon blir ett hot.

Eller kanske är hon en symbol för själva livet: det obändigt växande, ymniga, glädjerika – och farliga och hotfulla livet.

Den ståtliga sockeln i gabbro är gjord av en lokal konstnär.

Om konstnären

Ulrica Hydman-Vallien, född 1938, växte upp i Stockholm där hon även utbildade hon sig inom glas och keramik på Konstfack.

Hon är numera en både folkkär och internationellt etablerad formgivare och konstnär inom många områden: glas, keramik, textil, akvarell- och akrylmåleri - och det är kanske framför allt med sina glasarbeten hon vunnit de största framgångarna. Tillsammans med sin man, glaskonstnären Bertil Vallien, bor och verkar hon i glasbruksorten Åfors.

Hennes konstnärliga uttryck är aldrig att ta fel på; alltid färgstarkt, kraftfullt, nästan vildsint, förmedlas bilder som ibland kan tyckas komma direkt ur det undermedvetna, ur ens häftigaste drömmar, och som kan kännas både nära och universella, trygga och farliga, uppsluppna och djupt sorgsna.

Ulrica Hydman-Vallien har haft utställningar över hela världen, hon har fått många priser och hon finns representerad på många betydelsefulla museer runt om i världen.

Kvinna

Kvinna

Wiesław Janasz

Rostfritt stål, 1995

Svartöstaden, nedanför Kajgatan

Under sommaren 1995 anordnades i Luleå det internationella symposiet "Experimentellt järn" av kulturföreningen fNIK (Föreningen för Nationellt och Internationellt Kulturutbyte).

Wiesław Janasz var en av de åtta inbjudna konstnärerna och hans skulptur "Kvinna" står idag kvar, vackert placerad vid vattnet nedanför Svartöstadens bostadskvarter.

Kvinna är ett motsägelsefullt verk; i sin silvriga, behagligt kurvande gestalt och sitt hårda material kan hon tyckas lockande och samtidigt bländande och ointaglig, kanske också farlig med sina vassa spetsar i stället för armar. Samtidigt finns det något hjälplöst över gestalten; hon är stympad, utan armar, och benen är

sammansmultna med varandra. Det är som om hon saknar förmåga att ge sig av, att förändra sin situation; allt hon kan göra är att verka så farlig som möjligt, att göra sig hård och vass för att försvara sig mot ovälkomna inkräktare.

Om konstnären

Wieslaw Janasz är född 1953 i Polen. Han utbildade sig vid Konstakademien i Warszawa och är en väl etablerad konstnär i sitt hemland.

Hans verksamhet spänner över skulptur, måleri, teckning, dokumentärfilm och han arbetar också som konstlärare och med konstterapi, som han är en drivande kraft inom i sitt hemland.

Och visst kan man i hans konst se hans insikter i och engagemang för den utsatta människan: i många av hans verk framställs en människa som har farit illa både fysiskt och psykiskt, utan händer framställs de som utlämnade åt sin situation och blir med det en symbol för vanmakt, och utan ansikte kan alla identifiera sig med dem; de blir universella.

Janasz har många utställningar bakom sig, både separata och grupputställningar, både i Polen och i andra europeiska länder.

Flicka med boll

Flicka med boll

Arthur Johansson

Brons, 1953

Floras kulle

I drygt 55 år har flickan stått vid foten av Floras kulle (eller Florakullen som den lilla parken också kallas).

När hon invigdes 12 september år 1953 blev det en del ståhej om hennes avsaknad av kläder, men sedan den debatten lade sig har hon – som stadens första offentliga konstverk efter Almgrens byster av S G Hermelin och Gustaf II Adolf – försynt banat sig in i luleåbornas hjärtan. Emellanåt kallas hon för "Flora", men det är inte hon som gett namn åt kullen, utan det är kullen som då och då lånar henne sitt förnamn.

Visserligen håller flickan i en boll, men hon tycks inte vara i färd med att strax kasta sig in i en upprymd lek, snarare ger hon intryck av att stillsamt betrakta sin omgivning; hon är beredd att kasta sin boll om där kommer någon lämplig mottagare, men hon är inte otålig.

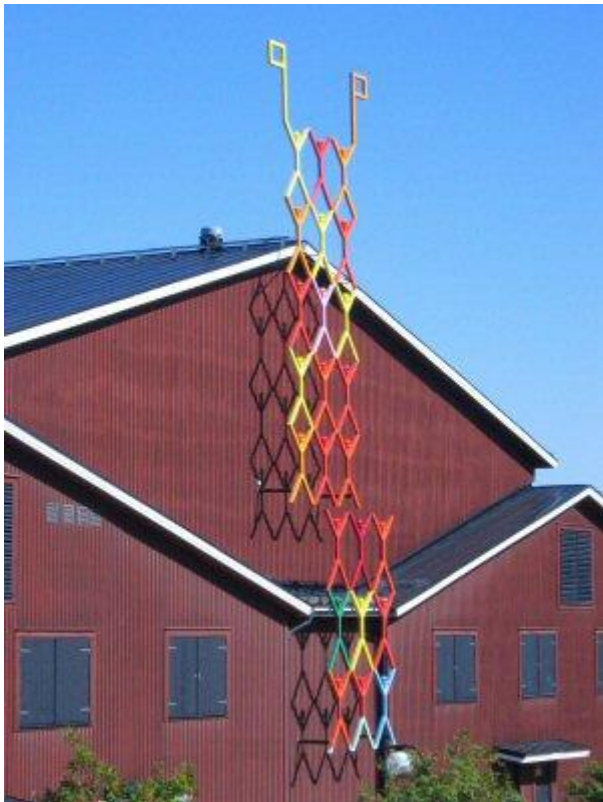
Om konstnären

Arthur Johansson, som levde mellan 1904 – 69, föddes i Loshult i Skåne. Hans konstnärliga utbildning skedde genom studier vid Tekniska skolan i Stockholm, Konsthögskolan i Stockholm 1930 – 1936 och på studieresor runt om i Europa.

Som skulptör arbetade han mestadels med naturalistiska figurskulpturer, porträtt och reliefer och han var även verksam som lärare i skulptur vid Slöjdföreningens skola i Göteborg (nuvarande Högskolan för design och konsthantverk). Han finns representerad på bland annat Nationalmuseum och Trelleborgs museum.

Klicka på någon av nedanstående rader för att komma tillbaka till sidan du var på:

Människornas luft och eld

Människornas luft och eld

Erling Johansson

Lackerat stål, 1986

Norra hamn, Norrbottensteatern

I utsmyckningen av Norrbottensteatern, där ju även bokstäverna som bildar "Norrbottensteatern" ingår, står människoliknande figurer på varandra. Det är människor i glödande färger - varma människor, människor som eldsjälar - som bär upp varandra på sina armar och på så vis når oanade höjder, högt upp i himlen.

Konstverket kan ses som lovsång till engagemang och gemenskap; till att tillsammans hjälpa varandra. Då kan man nå så mycket längre än man gör på egen hand, då kan man jublande sträcka upp armarna i det oändliga lufthavet.

Konstnären Erling Johansson vill i sina offentliga verk vara utåtriktad och lätt att ta till sig, han har bland annat sagt: "Alla människor skall kunna känna en fysisk och själslig kontakt med konstverket. Jag anser att de offentliga verk som finns, är till för att förbättra människans hälsa just genom den naturliga kontakten."

Om konstnären

Erling Johansson föddes 1934 i Sarvisvaara och bor och verkar numera i Stockholm, Paris och Sarvisvaara. Efter studier vid Konstakademien i Stockholm och Ateneum i Helsingfors hade han sin första separatutställning i Stockholm 1963.

Sedan dess har han haft separatutställningar i framför allt Sverige och Frankrike, gjort prisbelönade experimentfilmer och skapat ett flertal offentliga utsmyckningar runt om i landet

Han är en konstnär med ett omisskännligt eget uttryck. Det ger sig kanske tydligast till känna i hans porträttmåleri, där den avporträtterades ansikte byggs upp av facetter i klara, starka färger.

Erling Johansson finns bland annat representerad på Nationalmuseum och Moderna Museet, Statens porträttsamling på Gripsholms slott och Statens filmhistoriska samlingar på Svenska Filminstitutet och etablerad även utomlands.

Flora stenar

Flora stenar

Kenneth Johansson

Diabas, 2003

Floras kulle

Stenarna finns på Floras kulle, Luleås minsta park som dock utnyttjas flitigt under sommaren. Varma dagar och kvällar fylkas människor — oftast ungdomar - som njuter av ljuset och värmen, ibland stillsamt, ibland under støjigare former. Hur som helst är det ofta en eller flera personer som slår sig ned på stenarna i skulpturgruppen. Och det är meningen — stenarna ingår i kommunens satsning på sittskulpturer.

På toppen av den lilla kullen är skulpturgruppen väl synlig från många håll och det öppna läget och den cirkulära placeringen av stenarna gör en annan användning av verket möjlig; som solur där stenarnas skuggor ungefärligt anger tiden.

I sin stramt fyrkantiga form är stenarna utsökt enkla och samtidigt lågmält varierade då sidornas olika karaktärer spelar mot varandra; den råa, brunmelerade brottytan, den mattgrå lätt behandlade, den fint slipade svartblänkande.

Om konstnären

Kenneth Johansson är född i Växjö 1946. Numera bor han i Småland, på gränsen mot Österlen i Skåne. Han utbildade sig på Konstfack i Stockholm på 70-talet och arbetar periodvis med måleri, periodvis som skulptör - och då med förkärlek med stensorten diabas. Hans verk präglas ofta av en enkelhet och direkthet - uttryck som han fått inspiration till från japansk skulptur - men också av en sorts personlig, småländsk humor.

Han har utfört ett flertal offentliga arbeten, främst i södra Sverige, men också i Japan, USA och Mexico och finns bland annat representerad på Konstmuseet i Göteborg, Skissernas museum i Lund och Statens konstråd.

Mänsklig byggnad

Mänsklig byggnad

Arne Jones

Aluminium, 1973

Luleå Tekniska Universitet

"Mänsklig byggnad" utgör – monumental, imponerande - en fond vid Regnbågsalléns ena ände. Den står på den torgliknande plats som innesluts av universitetsbyggnader, Centek och Teknikens hus och bildar dess dominerande centrum, där den i en grund bassäng vrider sig upp mot höjden ur vattenkaskaderna som sprutar mot dess fot .

Den har blivit något av ett kännetecken för universitetet — men så har skulpturen också varit med nästan från början: ungefär två år efter att det som då var Högskolan i Luleå inrättades (sommaren 1971) stod den färdig.

Det som ofta kan ses som två motsatser förenas i skulpturen: det tekniska och det mänskliga. Om det tekniska talar material och byggnadselement: t-balkar i aluminium som staplade på varandra bildar två höga pelare. Men om det mänskliga talar det Jones gjort av dessa staplar: genom en successiv förskjutning av balkarna har konstnären åstadkommit en mjukt svängande rörelse; pelarna blir till kroppar som vrider sig runt varandra och söker sig intill varandra i närhet och innerlighet.

Om konstnären

Arne Jones (1914 – 1976) var en av de stora skulptörerna i vårt land och han var respekterad. Han föddes i Borgsjö i Medelpad och studerade under 40-talet vid Konsthögskolan i Stockholm, där han även verkade som professor mellan åren 1961 – 71.

Efter andra världskriget kom Jones att tillhöra en grupp konstnärer som arbetade för att sprida konsten till det offentliga rummet. Dessa konstnärer — som kallades konkretister — använde sig med förkärlek av geometriska strukturer i sina konstnärliga arbeten och cirkeln, spiralen och slingan var formelement som Jones experimenterade med i många av sina skulpturer. Ofta var Jones verk sprungna ur intryck från verkligheten — kroppar, byggnader, rörelser - som sedan omarbetats skulpturalt.

Arne Jones var även framstående som porträttskulptör; med kraft och tyngd återgav han den porträtterades ansiktsdrag.

Han utförde en lång rad offentliga verk runt om i Sverige och han finns också representerad på bland annat på Moderna Museet i Stockholm, Göteborgs, Norrköpings, Malmö, Linköpings och Konstmuseer samt Skissernas Museum i Lund. I Luleå finns ännu ett verk av Jones, betydligt diskretare än Mänsklig byggnad, det är "Rum, rum, rum" som återfinns i centrala Luleå.

Rum, rum, rum

Rum, rum, rum

Arne Jones

Koppar, 1963

Storgatan 9

När Byggmästareföreningens hus skulle utsmyckas beslöt man att låta åtta inbjudna konstnärer tävla om uppdraget. Som enväldig domare agerade den etablerade skulptören Bror Marklund.

De deltagande var en blandning av nationellt erkända konstnärer och mer regionalt verksamma, bland andra Ingemar Callenberg (som du kan läsa mer om under presentationen av hans verk "Brandvärn") och Roland Larsson (konstnär och konstpedagogspionjär på Sunderby folkhögskola).

Roland Larsson berättar att när Bror Marklund fick se de inlämnade förslagen blev han fundersam och fann sig manad att kontakta honom. Inte var det väl något fuffens på gång? Roland Larssons och Arne Jones förslag var så märkvärdigt lika; i utformning, titel, prissättning och i vilket material modellen utförts. Men nej. Det var så klart inte något fuffens — bara ett sällsamt sammanträffande.

Så småningom fick i alla fall Jones uppdraget och husets burspråk pryddes med två reliefer; en ovanför och en nedanför dess stora fönster. Egentligen tämligen platt ger konstverket betraktaren en lustfylld lektion i hur man arbetar med perspektiv; reliefens olika rumsbildningar ger - tack vare de snedställda linjernas perspektivverkan - en illusion av att vara djupare än de är. Och det är ingen riktig ordning på rummen utan de tycks ha tillkommit som på lek; sneda och skeva, av olika storlek och fason - från små prång till salar - radar de upp sig i en tämligen sorglös kavalkad.

Björnar

Arvid Knöppel

Brons, 1950-tal

Örnässkolan

En björnmamma och hennes unge, skildrade med sådan värme och livfullhet att man inte kan låta bli att le.

Kanske håller mamma björn på att lära sin unge att klättra? Uppkrupen på sin smala avsats tittar hon ner på hon sin unge med vad som tycks vara en ömsint, lite bekymrad uppsyn och sträcker ner en hjälpende ram - dock inte för långt, för det här är något som ungen måste lära sig. Ungen stretar för att nå upp till sin mamma, nosen är ivrigt framskjuten, öronen har åkt bakåt i koncentrationen. Den vill ju — om än den ser så kavat bredbent ut — såklart vara där mamma är.

Om konstnären

Arvid Knöppel, som levde mellan åren 1892 — 1970, verkade som skulptör, tecknare, grafiker och författare. Han föddes i Luleå och tillbringade under uppväxten mycket tid ute i naturen, vilket kanske bidrog till hans skicklighet som djurskildrare. Han studerade vid Althins målarskola och Konstakademien i Stockholm och blev med tiden erkänd som en av de mest framstående i Sverige vad gällde att gestalta djur.

Hans skulpturer finns på många håll runt om i Sverige och han är bland annat representerad på Nordiska Museet, Moderna museet och Göteborgs Konstmuseum.

Kannor och kratta

Maria Lagerborg

Plåt, 1991

Rekorsgatan 18

Bredvid porten finns en genombruten plåtrelië som utgörs av en mängd vattenkannor av olika färger - de flesta i olika gröna nyanser, en blommande i starka färger — och ovanför porten finns en veckad kratta. Tillsammans utgör de ett verk som känns glatt, hemtrevligt och opretentiöst.

Verket anknyter till platsens historia; det påminner om att här låg tidigare en del av seminariets trädgård, men det leder ju också tankarna till trädgårdsarbete i allmänhet; att bereda mark och så växter, vattna och vårda dem och se dem växa upp. Ett vardagens lilla mirakel som alla människor kan uppleva.

Om konstnären

Maria Lagerborg är född 1955 i Örnsköldsvikstrakten och bor numera i Sundsvall. Hon utbildade sig vid ABF Birkagården i Stockholm och på Brageskolan i Umeå under 70-talet.

Hon arbetar gärna med måleri och grafik och också med film som hon även undervisar inom. I sin konst framställer hon ofta vardagliga situationer som hon lekfullt skruvar till, samtidigt som där finns ett bakomliggande allvar.

Lagerborg är representerad på bland annat Statens konstråd, Borås Museum och ett flertal landsting och kommuner.

Klicka på någon av nedanstående rader för att komma tillbaka till sidan du var på:

Minne över Notvikens lägerplats

Einar Larsson

Brons, 1974

Notvikens lägerplats

Det är numera en vacker glänta intill Storhedsvägen - platsen där Notvikens regemente en gång låg. År 2007 var det hundra år sedan regementet flyttades därifrån och med anledning av jubileet ställde kommunen i ordning informationstavlor på platsen. Gläntan hade då dock sedan länge varit utmärkt med minnesstenar över den tidigare verksamheten.

År 1974 tillkom Einar Larssons konstverk: en tredimensionell miniatyr över lägerplatsen. Här finns strandlinjen (så mycket högre då än nu — för hundra år sedan låg platsen vid älvens strand), vägarna och byggnaderna: manskapsbarackerna, stallet, proviantbod, kokhuset, underofficersmässen — allt gjutet i brons. Här finns också den ståtliga stora officerspaviljongen, som vid flytten 1907 kom till stadens centrum och placerades i Norra hamn. Till många lulebors sorg brann dock byggnaden ned år 2003.

Minne över Notvikens lägerplats

Men i Einar Larssons lilla landskap över en svunnen tid står den fortfarande kvar. Den typiskt nyklassicistiska byggnaden karakteriseras här med ganska enkla medel som ändå fångar dess mest väsentliga särdrag. Och det gäller alla de små husen: de återges utan de pillrigaste detaljerna men med känsla för de viktigaste egenskaperna, så att byggnaderna ändå ges identitet - och därmed en historia att begrunda.

Om du vill läsa om konstnären kan du göra det under presentationen av hans verk "Samtal" som du kan komma till direkt genom att klicka här:
Samtal

Einar Larsson

Granit, 1960-tal

På gården till Mjölkuddsvägen 31 - 51

Einar Larsson gick fortfarande på Konstakademien i Stockholm då han fick i uppdrag att göra en utsmyckning till Svenska Riksbyggens nya bostadsområde på Mjölkudden.

Det blev fontänskulpturen "Samtal" med tre figurer stående i samma bassäng, som trots, eller kanske tack vare, sina olika fasoner är inskrivna i en gemenskap, en relation till varandra. Det är lätt att föreställa sig dem som inbegripna i ett samtal; de lutar sig lite hit och dit, och likt varje människa har sitt eget unika sätt att uttrycka sig på och sitt eget kroppsspråk, forsar, inte ord men väl vatten, ur dem på olika sätt och i olika mängder. En tycks bubbla engagerat, lite upprört, en annan tycks uttrycka sig mer eftertänksamt, en ganska högtravande.

Mellan varje stenfigur och bassängkanten är en rad av stenar utlagda, kanske som den väg gestalterna kom längs när de träffades i bassängen och började sitt samtal, kanske en stig att gå på för den som vill titta närmare på någon av figurerna.

Samtal

Om konstnären

Einar Larsson, född 1931 i Ersnäs utanför Luleå, är en mycket gediget utbildad konstnär; i slutet av 50-talet och första hälften av 60-talet utbildade han sig först på Konstfackskolan i Stockholm och sedan på Konstakademien i samma stad. Redan 1961, under sin utbildningstid vid akademien, hade han sin första separatutställning i Luleå, på Norrbottens museum.

Främst har han verkat som skulptör, men han har också undervisat inom konst. Större delen av sitt yrkesverksamma liv har han bott i Norrbotten och han har utfört offentliga utsmyckningar i flera norrbottniska städer, men även i sydligare belägna städer i Sverige. I Luleå finns av Einar Larsson också verket "Symbolik" i Gammelstad och "Minne över Notvikens lägerplats" i Notviken.

Klicka på någon av nedanstående rader för att komma tillbaka till sidan du var på:

Symbolik

Einar Larsson

Brons

Kyrkberget, Gammelstad

"Symbolik" står mitt i ett av Unescos världsarv: Gammelstads kyrkby, med dess drygt 400 kyrkstugor placerade runt den medeltida stenkyrkan.

Skulpturduon kan ses som en konstnärlig gestaltning av två av Gammelstads kännetecken: husen med dess fyrkantiga former och älven med vattnet i vågor och mjukt rinnande över stenar.

Men, liksom titeln i sin vidsträckt betydelse låter förstå, behöver ju inte tankarna stanna vid denna tolkning. Det mjukt svängda och det hårt fyrkantiga kan ses som något av ett universellt motsatspar som kan gestalta mycket av tillvarons motsättningar; kanske talar det om det naturliga, organiska och växande kontra människans konstruktioner — det vill säga om natur och civilisation -, kanske om hur vi tenderar se på kvinnligt och manligt, kanske om det som envetet hävdar sin plats kontra det anpassliga.

Om du vill läsa om konstnären kan du göra det under presentationen av hans verk "Samtal" som du kan komma till direkt genom att klicka här:

Opus II

Torgny Larsson

Corténstål, 1993

Radiomasten 16

På det fundament skulpturen står restes 1937 den 180 meter höga antennmast, tillhörande Luleå radiostation, som under lång tid var ett välkänt riktmärke i Luleå. Men 1978 hade masten slutligen tjänat ut och fälldes till marken. Kvar blev fundamentet – och en känsla av tomhet där masten tidigare tornat upp sig.

Det beslutades så småningom om att skapa ett minnesmärke på platsen och uppdraget gick till Torgny Larsson. Utifrån sin uppgift har konstnären skapat ett verk som bär ett eget skulpturalt uttryck, men i vars långsmala form man kan läsa in en symbolisk radiomast; i förgreningen i toppen fångar den in radiovågor, samlar ihop dem och för dem vidare ner längs masten till kablarna i jorden för vidare distribution till lyssnarna.

Om konstnären

Torgny Larsson föddes 1957 i Finspång och är bosatt i Stockholm. Han utbildade sig under 70-talet i skulptur, först vid Konstfackskolan och sedan vid Konsthögskolan, båda i

Stockholm. På slutet av 90-talet utbildade han sig vidare med kurser inom belysning, även detta på Konstfackskolan.

Torgny Larsson har särskilt intresserat sig för att arbeta med offentlig konst i större sammanhang; att integrera konst och arkitektur, och han har utfört en lång rad offentliga verk, många i Stockholm, men även i andra svenska städer och i Grekland. Därtill har han haft separatutställningar och deltagit i samlingsutställningar.

Mantel I

Birgitta Linhart

Gabbro, 2006

Storgatan 41

Mitt på Storgatan bland alla hit-och-dit-skyndande människor står en stadig pjäs som inte låter sig rubbas av stress och kommers; sittskulpturen "Mantel I". En bastant stenbänk som samtidigt är en sinnlig upplevelse — för ögat, handen, kroppen. Ur den råa, skrovliga stenen stiger en förföriskt blank och len yta fram för att ta emot den som behöver vila. Dess mjuka gropar tycks som utformade för trötta rumpor.

Och bänkens generöst sittvänliga uppenbarelse bekräftas när man slår sig ned; stenen är – tack vare elektriska slingor - välkomnande varm.

Om konstnären

Birgitta Linhart, född 1971, fick på 90-talet sin konstnärliga utbildning på Sunderby folkhögskolas treåriga konstlinje med skulptural inriktning.

Född i Lansjärv men uppvuxen och bosatt i Luleå är hon numera något av en globetrotter; som skulptör i sten, snö och is arbetar hon ofta på andra håll i världen och även hennes arbete med Land art för henne ofta bort från Luleå.

Linhart säger att hon tycker om att arbeta med sten för att det är ett material som kräver tid, arbetet blir på så sätt en långsam, rofylld process. Hon betraktar sitt konstnärskap som en ständigt pågående undersökning; det är hennes nyfikenhet som driver henne vidare i det konstnärliga arbetet.

Birgitta Linhart har, förutom de uppdrag som för henne ut i världen, utfört såväl permanenta offentliga utsmyckningar som isskulpturer i flera städer i norra Sverige.

Metallräcke

Bertil Linné

Järn 1967

Mjölkuddsvägen 51

Verket kom till på uppdrag av Riksbyggen som ett unikt gestaltat trafikhinder: placerad mellan punkthuset och affärshuset vid Mjölkuddens centrum har Linnés lilla skulptur hindrat många generationers cyklister från att cykla (eller åtminstone cykla alltför fort) i den smala passagen.

En glad grunka med lekfull asymmetri och dekorativa geometriska figurer som samtidigt är elegant i sin lätta, luftiga utformning. Verket speglar 60-talets genombrott för den abstrakta, associativa snarare än avbildande, skulpturen och kan till exempel föra tankarna till ett stiliserat träd som växer upp ur stenbeläggningen och i sitt grenverk bär på en enda rund och mogen frukt.

Om konstnären

Bertil Linné levde mellan åren 1913 – 2000. Han växte upp i Boden och studerade på 30-talet i Stockholm, vid Tekniska målarskolan och Högre konstindustriella skolan (nuvarande Konstfack). Under några år var han praktikant hos konstnären Einar Forseth samtidigt som han periodvis studerade vid Edvin Ollers och Otte Skölds målarskolor.

Så småningom återvände Linné till Boden. Han arbetade både två- och tredimensionellt, hans formspråk var ofta lekfullt och i sitt måleri var Linné en uttrycksfull kolorist.

Linné utförde en rad offentliga arbeten och han finns bland annat representerad hos Norrbottens Läns Landsting, Länsstyrelsen i Norrbotten och Länsmuseum i Norrbotten.

Frihet Tanke Liv

Toivo Lundmark

Rostfritt stål, 1998

Kungsgatan 30 - 32

Skulpturen står som ett minne över en dramatisk och tragisk händelse i Luleås historia: i början av mars 1940 skedde ett politiskt attentat mot huvudredaktionen för den kommunistiska tidningen "Norrskensflamman". Resultatet blev att fem människor, av dem två barn, dog i den så kallade Flammanbranden.

När Toivo Lundmark fick uppdraget att utforma minnesmärket uttryckte han sin skulpturidé så här: "Att finna en form som geografiskt (norrskenet) och bildligt skall minna om den tragiska händelse som stadens historia rymmer."

I skulpturens mittparti tycks flammor och materia kastas våldsamt uppåt i en explosion, medan de flankerande, välvda sköldliknande sidopartierna kan associeras till vajande kommunistiska fanor. Och hela monumentet kan, i sin blänkande plåtskrud formad både i böljande och vassa former, föra tankarna till ett gnistrande, praktfullt norrsken.

Om konstnären

Toivo Lundmark föddes 1936 i Piteå där han fortfarande bor. 1972 — 73 genomgick han en bild- och miljöutbildning, men innan han på mitten av 70-talet blev konstnär på heltid var han bland annat gruv- och byggnadsarbetare och var till sjöss. Kanske har den bakgrunden bidragit till hans uttalade samhällsengagemang: "Politik är viktigt" har Lundmark tydligt deklarerat, och detta kommer också ofta till uttryck i hans konst.

Som konstnär har han arbetat i många olika tekniker men det är den tredimensionella uttrycksformen som har kommit att bli den viktigaste.

Toivo Lundmark har visat sin konst i separat- och samlingsutställningar i till exempel Uppsala och Stockholm och utomlands i Uleåborg, Hannover, Köpenhamn och Chicago. Han har utfört offentliga utsmyckningar, naturligtvis i hemstaden Piteå, men även i en rad andra norrbottniska städer och i Norge.

Skulptur

Carl Magnus

Granit

Luleå Tekniska Universitet

Carl Magnus "Skulptur" ligger centralt placerad mellan biblioteket och alfa-huset.

Står man uppe vid Regnbågsallén — centralstråket som går rakt igenom universitetsområdet — och tittar ner mot skulpturen liknar den ett pilhuvud som pekar framåt och uppåt. Därifrån är det också tydligt hur verket och platsen samspelar: markens stenbeläggning, den låga, lätt svängda stenmuren bakom skulpturen och skulpturens röda granit harmonierar färgmässigt och den

trädkantade gräsplanen bakom skulpturen fångar med sin triangulära yta upp skulpturens form och förstärker dess känsla av utpekande riktning.

Går man närmare ser man att figuren utgör en skulpturalt bearbetad tresidig pyramidform. Verkets uttryck och profil förändras när man betraktar det framifrån, bakifrån eller från sidan tack vare dess sinnrika struktur där två av dess sidor är regelbundet veckade medan framsidan är slät med terrasserade konturer. Den grunda bassängen skulpturen står i accentuerar ytterligare verkets form genom att spegla framsidans siluett.

Om konstnären

Carl Magnus (född 1943) är bosatt i Lund. Sitt konstnärsliv har han till stor del ägnat åt offentlig konst; sedan 70-talet har han åstadkommit drygt 40 monumentalverk, både målningar och skulpturer.

Magnus verk bygger gärna på geometriska och arkitektoniska former, såsom pyramiden, obelisk och trappan; resultatet blir verk präglade av precisa, återhållsamma former och dämpad färgsättning, verk i sofistikerat samspel med omgivande arkitektur.

Carl Magnus finns representerad på snart sagt alla konstmuseer i Sverige, däribland Nationalmuseum, Moderna Museet och Göteborgs Konstmuseum och hans offentliga verk återfinns flera städer i Sverige men också utomlands.

Hundra uppsatta himlar

Denis Malbos

Plåt, 2003

Gültzauudden

En stor rektangel, intensivt blå, tornar oväntat upp sig i skogsdungen. När en åskådare fick se den utbrast hon: "Det är som om en bit av himlen fallit ner!"

Verket är en del i en serie av skulpturer; rektanglar i olika storlekar, alla målade i den starka blå färgen och uppsatta på olika platser runt om i hela världen. När hela verket är färdigt ska det omfatta hundra sådana rektanglar. Konstnären sträcker ut sitt omfång och skapar ett världsomspännande verk, ett verk som sträcker sig över de gränser som människan stakat ut. Men himlen har människan inte lyckats begränsa, i suveränitet välver den sig över jorden, oberoende av länders gränser, och kanske är det den friheten konstnären vill efterlikna; att med alla sina himlar upphäva människans konstgjorda skiljelinjer.

Om konstnären

Denis Malbos är född 1948 i Frankrike och han bor i staden Bry sur merne.

Ofta utvecklar han sina arbeten i serier där han undersöker förhållandet mellan rymd och plats; hur människan ska förhålla sig till landskapet, hur vi ska se det, vara i det, låta det få en plats inom oss — men samtidigt låta det vara en rymd utan av oss konstgjorda gränser.

Malbos har medverkat i flera samlingsutställningar i Frankrike, men även i Belgien och Korea, och har även haft en rad egna utställningar i sitt hemland.

Skulpturen kom till under Luleå sommarbiennal 2003.

Blommor i snön

Hjördis Martinsson

Keramikrelief, 1991

Rektorsgatan 12

Insprängd i tegelväggen och bestående av sammanfogade plattor sitter en keramikrelief som visar på naturens, det ymniga växandets härlighet och kraft. Trotsande vinterns kyla tränger ett stort blad, fulladdat med växter sig fram och avtecknar sig mot den vita snön. I robusta frodiga former syns här daggkåpor, blåsippor, ormbunkar, ek- och lönnblad och många fler växter som lockar till att upplevas både med ögonen och med händernas beröring.

Om konstnären:

Hjördis Martinsson föddes 1944 och växte upp i Tjautjasjaur, i Gällivare kommun.

Hon utbildade sig först på Sunderby folkhögskola och fortsatte sedan, mellan åren 1964 – 68, på Konstfack i Stockholm.

Som konstnär har hon arbetat med olika tekniker och material, såsom till exempel keramik, grafik, järn, men främst har hon arbetat med utbildning, bland annat på Sunderby folkhögskola och på Konsthögskolan i Umeå. Numera arbetar hon - engagerat, entusiastiskt - med kultur i äldreboenden i Gällivare kommun.

Sol, vind och hav

Olav Nilsson

Brons, 1970-tal

Lingonstigen 33, mittemot livsmedelsbutiken

Det är inte konstigt att man då och då ser barn leka i skulpturen Sol, vind och hav, för med sin både skrovliga och släta yta och sin tillknölade form med dess gupp och rännor, mjuka och tvära former inbjuder den till att studeras med mer än ögonen; hand och kropp vill också uppleva verket.

Kanske är det ett dramatiskt landskap vi möter, med hisnande stup och plåtåer, berg, dalar och djupa raviner där vattnet forsar fram. Ett landskap där solen spelar över klippor och vatten och där vindarna drar fram. Eller ser vi månne en havsbotten som under omätliga tidsrymder slipats fram, där djupare och grundare partier avlöser varandra och där klipporna reser sig mot vattenytan?

Om konstnären

Olav Nilsson föddes 1936 i Luleå och är bosatt i Stockholm. Han utbildade sig på Konstfackskolan i Stockholm och när Nederluleå kommun (numera sammanslagen med Luleå kommun) 1963 delade ut sitt första kulturstipendium gick det till honom.

Sol, vind och hav

Han har genom åren verkat inom olika konstnärliga genrer: han har utfört reliefer, textilier, skulpturer och när han 1996 hade en utställning tillsammans med konstnären Jean Carlbrand på Konstens Hus i Luleå ställde han ut känsligt utförda akrylmålningar.

Olav Nilsson har utfört offentliga arbeten i ett flertal olika tekniker i städer runt om i Norrbotten men även i Stockholm.

Drömmarnas trädgård

Aino Näslund

Emalj, 1991

Rektorsgatan, parkeringsdäcket

Näslunds emalj sitter alldeles under taket på parkeringsdäckets vägg mot Rektorsgatan 4.

När Näslund utformade och namngav sitt verk hade hon i tankarna att på platsen för Riksbyggens fem punkthus med tillhörande parkeringsdäck hade tidigare en del av det intilliggande Seminariets trädgård legat.

Hon bjuder oss på en vänlig bild med stora enkla former i ljusa färger. Ett sorgglöst, soligt landskap målas upp för oss, i förgrunden spatserar en fågel bland blommorna, en trollslända surrar förbi, en bit bort syns en sjö eller ett vattendrag och i fonden tornar spetsiga berg upp sig. En form återkommer: längst ut på bildens kortsidor och på dess övre kant syns en taggig kant. Formen understryker bildens dekorativa karaktär och dess anda av lekfullhet och fantasi som kastar loss från verkligheten, ut i drömmarnas värld.

Om konstnären

Aino Näslund är född 1953 i Höglunda i Jämtland och numera bosatt i Östersund. Hennes

konstnärliga utbildning skedde på Konst- och miljöskolan i Sundsvall och Nyckelviksskolan i Stockholm under 70-talet och Ålsta folkhögskolas konstlinje 1981-83.

Hon arbetar gärna inom grafik, emalj och med blandteknik och hennes konst är ofta livsglad och vital, med ett enkelt formspråk som vid närmare granskning visar sig vara laddat med dissonanser, glidningar; dubbeltydigheter.

Hon har deltagit i ett stort antal samlingsutställningar, både i Sverige och utomlands och haft ett flertal separatutställningar. Därtill har hon utfört många offentliga utsmyckningar i framför allt norrländska städer.

Bacillur

Christian Partos

Digitalt ur, 2006

Kvarteret Hackspetten, Tullgatan 24

Bakterier finns som ett otal arter, men kan morfologiskt delas in (det vill säga efter form och byggnad) i tre huvudtyper. En av dessa är de cylinderformade bakterierna som kallas *stavar* eller *baciller*.

En snabb blick på Christian Partos Bacillur kanske inte säger mer än vad klockan är, det tycks mest bara vara ett stort digitalt ur i ett av gymnasiebyggnaden Hackspettens fönster.

Men tittar man på klockan en liten stund ser man snart att de stavar som bygger upp siffrorna understundom beter sig förbryllande likt baciller; siffrorna upplöses när

deras olika delar långsamt börjar vridas runt så att det som syns på displayen snart mest liknar ett planlöst virrvarr av stavbakterier sedda under mikroskop.

Men stavarna fortsätter sin långsamma vridning och siffrorna träder åter fram — den av människan inrättade, ordnande tiden ersätter det oberäkneliga, myllrande kaoset.

Om konstnären

Christian Partos föddes 1958 i Jönköping, växte upp i Lund och bor i Stockholm, där han utbildat sig på Konstfacks skulpturlinje — innan dess studerade han bland annat kemi på Lunds tekniska högskola och utbildade sig till plåt- och svetsmekaniker.

Med ofta avsevärd teknisk finurlighet skapar han sina skulpturer och installationer. Beträktaren kan bjudas på smått hisnande upplevelser av ljus och rörelse, men de ibland litet spektakulära effekterna till trots skimrar det av poesi i verken och det konstnärliga syftet tillåts aldrig skymmas av tekniskt raffinemang. En del av hans verk kan innefatta flera element, såsom eld, vatten, luft medan andra utmärks av en subtil enkelhet.

Partos har haft en mängd utställningar i Sverige och i Europa och han har utfört flera offentliga utsmyckningar runtom i Sverige men också i Lausanne i Schweiz.

Muralmålningar

Lars Pirak

Muralmålningar, 2002

Tunastigen 96 och 98

Visst kan man i Lars Piraks målningar på de två gavlarna av hyreshusen se vad som var viktiga inspirationskällor för honom: den mäktiga naturen i fjällen och den samiska kulturen. Kanske särskilt renen, som han upplevde har en inre dimension som han ville förmedla; som själens spegel och som en symbol för den samiska kulturen.

På den ena gaveln ser man midnattssolen, stor och röd, avteckna sig mot den nattljusa himlen. På dess yta och inom den finns renen, som för att tala om att här, i fjällen under sommaren, är vi i sameland och här är renen det centrala; medelpunkten i livet liksom en stor, strålande sol utgör himlens centrum.

I den andra bilden målas en bild ur det traditionella samiska livet upp; två samer står nere i vattnet, en av dem håller fast en ren i ett rep, vallhunden iakttar dem ivrigt. Med hjälp av båten som ligger på stranden har de just kommit över vattnet, ledarrenen som de håller i repet har dragit med sig resten av flocken; den bildar ett mörkt ringlande streck över vattnet där den håller på att simma mot dem från andra sidan sjön.

Om konstnären

Lars Pirak (1932 - 2008) var en förgrundsgestalt inom den samiska konsten; han var en av dem som kraftfullt verkade för att både förnya den samiska kulturtraditionen och föra ut den till en större publik och han bidrog också väsentligt till att höja dess status.

Han förmedlade sin kultur på många sätt: han tecknade och målade i akvarell och olja, han snidade i trä och horn, han skissade förlagor till vävnader och han jojkade och skrev.

Född 1932 i Tuorpons sameby vid fjällsjön Karats stakade Pirak tidigt ut sin konstnärliga bana: år 1949 deltog han i sin första utställning, i Lillehammer i Norge, där han visade en vävsked och knivar.

Ett av Lars Piraks mer ovanligt placerade offentliga konstverk är monumentalmålningarna på Akkats kraftstation utanför Jokkmokk, som även Bengt Lindström och Lars J:son Nutti var med om att utsmycka. Han utförde även utsmyckningar vid bland annat Piteå stadshus och Samernas folkhögskola i Jokkmokk och han finns representerad på museer över hela världen.

Bronsskulptur

Aase Texmon Rygh

Brons, 1968

Tunastigen 20

Det är något fascinerande med en spiral; men kan följa rörelsen runt, runt i dess rotation runt en punkt samtidigt som den expanderar och brer ut sig alltmer. I universum och naturen återkommer den spiralformade kurvan: Vintergatan är en

spiralgalax, ormbunksblad växer i spiraler och snäckor förekommer ofta i spiralform, för att nämna några exempel.

Spiraler kan vara både två- och tredimensionella och beskrivas med olika matematiska formler, men i Texmon Ryghs bronsskulptur omgestaltas den spiraliserade rörelsen. Det tycks som om två spiraler, konkavt böjda åt motsatta håll, sammanfogats till en böljande helhet där en spirals linjer glider över i den andra spiralen.

När ögonen följt skulpturens vindlingar en stund och man kanske gått runt den för att betrakta dess konstruktion, ser man vilken välkänd form som utgör dess grund: en liggande åtta - som den gamla domussymbolen - som vridits ut till en tredimensionell form, till vad som av matematikerna kallas ett möbiusband.

Om konstnären

I sitt hemland Norge är Aase Texmon Rygh en etablerad och respekterad konstnär som år 2001 tilldelades Den kungliga norska S:t Olavs orden för sina insatser inom norskt konstliv.

Född år 1925, utbildad vid Statens Hantverks- och Konstindustriskola i Oslo (1944-1947) och Den Kungliga danska Konstakademien i Köpenhamn (1948-1949) var hon som en av få kvinnliga skulptörer med och verkade under och för modernismens genombrott i Norge. Hon arbetar i en abstrakt, non-figurativ stil och hennes skulpturer, som gärna utförs i brons eller trä, men även i till exempel betong och plast, har ofta sin utgångspunkt i matematisk-geometriska samband.

Aase Texmon Rygh har deltagit i mängder av samlingsutställningar och symposier i olika städer i Europa och hon har haft många separatutställningar och utfört ett flertal offentliga utsmyckningar runt om i Norge.

Harportal

Bertil Sundstedt, Karin EE von Törne Haern

Emalj och stål, 2000

Hertsö B-centrum

Vid parkeringen till den lilla livsmedelsaffären vid Hertsö B-centrum står ett verk som trotsar sin tämligen prosaiska omgivning då den i sin trolskt gåtfulla gestalt talar om en värld av fantasi och drömmar.

Så här har konstnärerna skrivit på en plakett på skulpturen:

"I mytologin är haren nära förbunden med månen, symbolen för den kvinnliga principen och människans mystiska inre liv. Haren representerar i de flesta kulturer det rörliga intellektet, intuition och frihet och fungerar som budbärare mellan gudar och människor. I verket Harport sitter haren som väktare och förmedlare av budskap mellan vardagen och fantasins värld."

Om konstnärerna

Bertil Sundstedt är konstnär, kritiker och pedagog på konstlinjen vid Sunderby folkhögskola och vid Luleå Tekniska Universitet inom mediedesign.

Sin konstnärliga utbildning fick han huvudsakligen genom studier i oljemåleri hos konstnären Tex Berg på 60-talet och på Konstfackskolan i Stockholm 1970 –71.

Som konstnär arbetade han tidigare främst med skulptur men numera ägnar han sig mer åt måleri och emaljarbeten och ofta rör sig hans arbeten i vid mening kring motsättningarna i tillvaron; mötet mellan ljus och mörker, ont och gott, frihet och begränsning.

Bertil Sundstedt har haft separatutställningar över hela Sverige men också på många ställen i Europa och han har utfört ett flertal offentliga utsmyckningar. I centrala Luleå återfinns hans två verk "Penselskrift" och "Landskapspartitur" och i Gammelstad hans "Paradisträdgård".

Karin EE von Törne Haern, som är född i Norrbotten och bosatt i Luleå sedan ett tiotal år, arbetar som målare, tecknare och illustratör och uttrycker sig gärna i emalj, akvarell och akryl.

Hon arbetar även som pedagog och håller bland annat kurser i akvarellmåleri och teckning.

Precist och elegant har hon formulerat sig så här om skillnaden mellan att arbeta som illustratör och konstnär: "Enklast kan man beskriva det som att illustratören får ett uppdrag att arbeta efter. Konstnären, däremot, ger sig själv ett uppdrag." Sitt eget konstnärskap har hon uttryckt som ett sätt att lära sig mer om tillvaron och vikten av att i detta sökande kunna se både utåt och inåt.

Hon har haft ett många separatutställningar och utfört offentliga utsmyckningar i ett flertal städer runt om i Sverige.

Landskapspartitur

Bertil Sundstedt

Emalj, 1989

Smedjegatan 8, Folksamhuset

Ett partitur är det notblad som innehåller alla stämmor i ett musikaliskt verk och som dirigenten använder för att kunna leda musikerna eller körsångarna i framförandet av musikstycket. Varje uppslag i ett partitur återger alla stämmor, ställda under varandra längs en tidsaxel.

Visst är Landskapspartitur tämligen abstrakt i sin framtoning, men man kan i bilden också tycka sig ana gestaltandet av ett landskap; hur skyar, fjällmassiv, forsande vatten och stråk av grönska bildas av färger och former som, ställda under varandra i det långsmala verket, både liknar varandra och skiljer sig åt. De bildar olika variationer av ett landskap och tillsammans skapar de en bild, liksom alla stämmorna i ett notpartitur flätas samman till ett gemensamt musikstycke.

Klicka på någon av nedanstående rader för att komma tillbaka till sidan du var på:

Penselskrift

Bertil Sundstedt

Emalj, 1989

Smedjegatan 10, Folksamhuset

Penselskrift är syskon till verket "Landskapspartitur", som är placerat på samma hus och utfört av samma konstnär: färgsättningen med dominerande blå färgtoner och röda accenter och uttrycket i det abstrakta bildspråket knyter dem samman.

Penselskrift eggas - liksom Landskapspartitur — med sitt mångtydiga utförande ens fantasi, och måhända kan man i verket till exempel tycka sig se himmel och molnmassor, vindpinade björkar och häftigt forsande vattendrag. Eller kanske man ser en rörelse, ett häftigt skuttande djurs bakben som sveper över bildytan?

Titeln "Penselskrift" talar dock om det konstnärliga arbetet i sig: vad man än tycker sig se i bilden är det ett resultat av en pensels arbete på en yta, konstnärens penseldrag har skapat en bild för betraktaren att läsa; att fritt tolka.

Paradisträdgård

Bertil Sundstedt

Emalj, 1991

Tallvägen 6

Bertil Sundstedts emaljmålning sitter vid ingången till ett servicehus som rymmer både äldreboende och förskola.

Det är ett dekorativt verk, behagligt för ögat för de som dagligen passerar det, hållet som det är i en blå-grå färgskala med färgstarka accenter i röda nyanser. Snett över ytan löper ett vitt fält. Det skapar en kontrast i bilden genom att bryta av dess avlånga utformning.

När man tittar in i bilden möts man av en annan tillvaro än den vanliga, ibland tämligen gråa vardagen. Det är en frodig, vildvuxen, fantasiäggande värld; här finns

blad, fjädrar, något som kan vara lövmassor och mitt i detta virrvarr av växtlighet sitter de stora fåglarna med sina fantastiska näbbar och spejar belåtet ut över sina domäner. Kanske är fåglarna vänligt sinnade, kanske kan de vara farliga och håller vakt så att inga oönskade individer ska ta sig in.

Oavsett vilka historier man väver kring bilden utgör den en påminnelse om fantasins avgörande betydelse för att göra våra liv rikare och roligare.

Som ett tecken

José Luis Torres

Trä, 1999

Norra hamn

Visst ser den lite främmande ut, skulpturen "Som ett tecken" där den står i den Luleånska miljön i Norra hamn, och det är med inspiration av formspråket hos de för-columbianska indianerna — fjärran den norrbottniska vardagen - som konstnären Torres har skapat sitt verk.

Det ligger ju onekligen inte så långt bort att associera verket till en fallossymbol, men

om man lämnar den tolkningen därhän och tänker vidare kan man se hur den svarta pålen fällt ut den vägvisande arm. Verket kanske pekar ut en riktning, en möjlig väg att gå?

Med sin enkla, strama uppbyggnad kan man också associera skulpturen till exempelvis ett symbolladdat tecken ur det grekiska alfabetet, eller till en av de forngermanska runorna.

Några klara svar på tolkningsfunderingarna ges inte till betraktaren, med sin lite hemlighetsfulla och gåtlika framtoning bevarar "Som ett tecken" svaren på frågorna för sig själv.

Verket kom till under sommaren -99 vid ett internationellt skulptursymposium som hölls i Luleå och som arrangerades av fNIK (föreningen För Nationellt och Internationellt Kulturutbyte).

Om konstnären

José Luis Torres är född och uppvuxen i Argentina, där han under slutet av 80-talet utbildade sig inom teckning och skulptur. Numera bor och verkar han i Kanada, och förutom det konstnärliga arbetet undervisar han även inom skulptur i Québec.

I sin konst strävar Torres efter att form och material ska samspela sinsemellan, men också med omgivningen, och liksom han själv förflyttat sig från en kontinent till en annan, vill han också i sina verk uttrycka ett nomadiskt tillstånd, ett upphävande av gränser.

Torres har haft ett flertal utställningar både i Kanada, Sydamerika och Europa och han har deltagit i flera internationella skulptursymposier.

Markrörelse

Benoit Tremsal

Järn och gräsmatta, 2003

Norrbottens museum

I "Markrörelse" är det själva marken som skulpterats: dess tidigare plana yta har brutits upp och i stället stiger och sjunker den nu i regelbundna, fyrkantiga former.

Det ligger en viss tjustring i att se marken på det här viset; det oväntade tilltaget att förändra den till precisa geometriska strukturer, det gröna, levande gräset effektfyllt kontrasterat mot den rostiga, hårda metallen. Samtidigt kan man bli betänksam: varför ska människan omforma marken, pressa in den i dessa artificiella, exakt uträknade former — ge den en växtform så fjärran dess naturliga?

Verket handlar om kontrasten mellan naturen och dess fria växande och människans kultur som ständigt påverkar den; tämjer och begränsar den för att människan ska uppnå sina syften.

Om konstnären

Benoit Tremsal, född 1952, är ursprungligen fransman men bor nu sedan många år i Tyskland. Hans verk - ofta stora, men strama i uttrycket - cirklar kring människans förhållande till naturen. Han arbetar gärna, liksom i "Markrörelse", med marken som skulpturmaterial och konsten han skapar blir på så sätt platsspecifik, där även omgivningarna kan ses som en del av konstverkets helhet.

Han har deltagit i många utställningar i främst Tyskland och Frankrike, men även i länder utanför Europa, och hans verk finns bland annat i parker och i naturområden i Polen, Frankrike, Tyskland, Italien och Kanarieöarna.

Skulpturen kom till under Luleå sommarbiennial 2003.

Luleälven från ett kvinnligt perspektiv

Laila Wikström

Muralmålning

Tunastigen 73

Gaveln till hus 73 – 77 på Tunastigen har smyckats med en färgglad målning som andas bekymmerslöshet och svunnen idyll.

Konstnären har målat minnen från sin barndom vid älven i Sunderbyn: kvinnor som tvättar kläder och skurar mattor vid Storbryggan medan barnen badar (och då grumlar ned vattnet till de mattskurande damernas förargelse), män som med unikaboxen på pakethållaren cyklar till jobbet i timmersorteringen och bogserbåtarna Tyra och Gustaf som drar iväg timmerbuntarna för omlastning och vidare transport.

Här finns välbekanta drag ur den norrbottniska miljön med färgstarka rallarrosor, tallskogen på den sandiga mon, ängsladorna i bakgrunden och i måningens fond Gäddviksbrons lätt igenkända siluett som tecknar sig mot himlen.

Om konstnären

Laila Wikström var en ovanligt aktivt målande kanslist på Norrbottens läns landsting innan hon så småningom bestämde sig för att bli konstnär på heltid.

Nu är hon en av Norrbottens mest omtyckta konstnärer vars livsbejakande akvareller spridits till otaliga hem, både genom hennes arbete som illustratör till många trycksaker, till exempel receptböcker och almanackor, men också via hennes friare måleri.

Hon bor och verkar i Sunderbyn och det var vid Sunderby folkhögskolas konstlinje hon utbildade sig konstnärligt, först 1968 och sedan 1980-82.

Laila Wikström har haft separatutställningar och deltagit i samlingsutställningar i många städer runt om i Sverige.

Förgylld hängränna och stenkänk

Mats Wikström

Bladguld och svart gabbro

Norra hamn

När Mats Wikström fick i uppdrag att göra en utsmyckning i anslutning till entrén till 5:e magasinet, som inrymmer gymnasiets bildestetiska program och Teaterhögskolan, valde han att arbeta med den befintliga hängrännan och dess stuprör eftersom han tyckte att installationen inramade byggnadens entré på ett fint sätt. Dessutom gillade han idén att använda sig av en för praktiska ändamål installerad byggdetalj; att förtydliga och förädla den.

När hängrännan och delar av stuprören förgylldes förvandlades den vardagliga entrén med dess system för takavvattnings till en portal med gyllene omfattning. En entré som elever och studenter kan passera genom med stolthet, som om konstverket

säger till dem: se, denna port är för dig och dess guld glimrar för dig - så känn ditt värde likt en kunglighets!

Därtill ville konstnären åstadkomma en sittplats i anslutning till entrén då där inte fanns någon sedan tidigare. Det blev en massiv stenkänk; ett stenklock hugget ur naturen, endast lätt anpassat för sittande och vars gråsvarta, tämligen skrovliga framtoning kontrasterar effektivt mot det glimrande guldets. Den svarta gabbro den är huggen i är en norrbottnisk stenart som bryts i Sangis, i Kalixtrakten.

Om konstnären

Mats Wikström är född 1954 i Stockholm, uppvuxen i Arvidsjaur och bosatt och verksam i Luleå. Han är en mångsidig man som bland annat har verkat som målare, skulptör, performanceartist, musiker, filmare och skribent.

Så här har han uttryckt sig om kultur: "Kan det vara en kraft att förändra samhället, en glödande och irriterande boll av samhällsdebatt som studsar omkring i vår vardag och får oss att reflektera över hur vi framlever våra liv?"

Det är klart att man, med denna inställning till kultur som en möjlig radikal samhällskraft, understundom kan uppfattas som provokativ. Med bakomliggande allvar präglas Wikströms verk inte sällan av både humor och en viss självironi och han söker ständigt nya vägar för att uttrycka sig.

I Luleå, i Örnäsets centrum, finns även hans skulptur "Torbjörn Säfve i brons".

Torbjörn Säfve i brons

Mats Wikström

Brons och granit, 2004

Kapellgränd, Örnäsets centrum

I Luleå var Torbjörn Säfve en man som märktes: en egensinnig, kärlekshyllande, samhällskritisk författare, inte rädd för att vare sig kritisera eller bli kritiserad. Även om Mats Wikström inte kände honom personligen tyckte han att det uppstod ett tomrum efter Säfve när han 1998 flyttade från staden; Luleå hade blivit en färgstark personlighet fattigare.

När konstnären så blev inbjuden till en tävlan om en utsmyckning till Örnäsets centrum satt plötsligt idén fix och färdig, "som ett skott i huvudet" som Wikström formulerat det: han skulle göra en skulptur av Torbjörn Säfve som boxare. Säfve är ju inte boxare, men han boxades som ung och boxning är temat han kärleksfullt behandlat i många av sina böcker.

Under arbetet med skulpturen besökte Wikström Torbjörn Säfve och tecknade, fotade, samtalande. Han fick också god hjälp av Tore Eliasson, en boxare och boxningstränare från Boden, som hjälpte honom med det boxningstypiska i skulpturen: kropps-konstitution och position. Det var en hel del jobb, har Mats

Wikström berättat, med att försöka ge skulpturen sitt tänkta innehåll, det vill säga en representation av människan och boxaren Torbjörn Säfve. Men nu står han där, den stridbare Torbjörn Säfve, redo för en match.

Sputnik

Jack Zan

Mässing, 1966

På gården till Mjölkuddsvägen 135 - 149

Sputnik var ett sovjetiskt rymdprogram inom vilket satelliter på 50- och 60-talen sändes upp i omloppsbana runt jorden. Och visst kan skulpturen associeras till en raket som vänder nosen mot himlen, men framför allt är det ett abstrakt verk, som istället för att leda åskådaren mot något speciellt sätt att se på den är öppen för en mångfald betraktelsesätt och associationer.

Det är en skulptur utan fram- eller baksida; går man runt den finner man hela tiden nya ytor och öppningar som vänder sig mot betraktaren, och man kan titta på, in i och genom den.

Skulpturens uttryck bygger på förhållandet mellan vinklar och ytor; hur de olika vridna och vändna, kantiga volymerna sammanfogats till en närmast arkitektonisk enhet av oväntad utformning och spänning.

Skulpturen har även kallats Norrlandsrapsodi.

Om konstnären

Jack Zan, som egentligen hette Johan Helmer Zachrisson, föddes i Bodens kommun och levde mellan åren 1903 - 73.

Han utbildade sig på 30-talet, först vid Stockholms tekniska skola och senare vid Emile Zoirs målarskola, men som skulptör, vilket han främst arbetade som, var han i praktiken autodidakt.

Från början ägnade han sig huvudsakligen åt realistiska figurmotiv och porträtt, men från 50-talet och framåt kom han att mer och mer uttrycka sig i abstrakta, nonfigurativa skulpturer, gärna modellerade i trä.

Jack Zan hade separatutställningar och deltog i samlingsutställningar både i Sverige och utomlands och utförde offentliga utsmyckningar i flera olika städer i Sverige. Han var även en uppskattad formgivare av verktyg för träarbete.

Utsikt från fönstret

Hans-Eric Öberg

Emalj och trä, 1991

Rektorsgatan 16

Hans-Eric Öberg har under sitt konstnärsliv varit sin hembygd, trakten kring Sundsvall, trogen, och här visar han oss sitt landskap. Vi ställs framför ett stugfönster, inramat av rustika brädor, och får kika ut på det vackert kuperade kustlandskapet en solig, lite blåsig sommardag. Inramat av stugans rustika träväggar ser vi ett glittrande hav, blånande berg och en ensam segelbåt. Man längtar dit - ut till det somriga havet.

Om konstnären

Hans-Eric Öberg är målare och grafiker, född 1926 och utbildad på Iván Grünewalds Målarskola i Stockholm. Han bor i Söråker utanför Sundsvall. I sitt måleri är Öberg mustigt färgstark och avbildar med förkärlek landskap, hus, interiörer, ibland med, ofta utan människor och gärna i en expressionistisk anda.

Han har utfört offentliga utsmyckningar i städer runt om i Norrland och han finns representerad på ett flertal museer, landsting och kommuner.

De fyra elementen

Marianne Öqvist

Plåt, 1998

Östra skolan

Marianne Öqvists skulpturgrupp kräver kanske lite rekognoscering för att upptäckas, men om man går in på skolgården och kikar mot den öppna delen i flygeln ser man dem: sju figurer i starka färger, uppsatta på de fyra pelarna. Varje motiv anknyter till ett av de fyra elementen: fisken lever i **vatten**, vindflöjeln snurrar i **luft**, blommorna växer upp ur **jord** och draken har en snurrande låga av **eld**.

På Östra skolan finns många barn, skolan har elever från förskolan till och med årskurs 9, och med sitt uttryck av fantasi och lekfullhet utgör verket en – om än i liten skala - uppiggande kontrast till byggnadens tungt pampiga arkitektur från förra sekelskiftet.

Om konstnären

Marianne Öqvist (1959 - 2005) var en mångsidig konstnär som målade och arbetade tredimensionellt, gestaltade offentliga miljöer, gjorde illustrationer och arbetade med formgivning, design och scenografi. Ofta uttryckte hon sig med starka, mättade färger och tydliga, stiliserade och gärna geometriskt inspirerade former.

Född och uppvuxen i Kalix och bosatt i Luleå större delen av sitt vuxna liv, utbildade hon sig på 80-talet på Konstfackskolan i Stockholm, linjen för textil konst. Hon utförde många offentliga utsmykningsuppdrag och finns representerad i ett flertal kommuner och landsting samt Statens konstråd.